

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie zażalenia oskarżycielki posiłkowej **G. B.**
i zażalenia pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej - adw. E. M.,
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 20 lutego 2024 r., II AKo 251/23,
o odmowie przywrócenia terminu do wniesienia apelacji,
po rozpoznaniu obu zażaleń na posiedzeniu w Izbie Karnej w dniu 11 lipca 2024 r.,
na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.,

p o s t a n o w i ł
utrzymać w mocy zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 października 2023 r., II AKa 251/23, postępowanie karne w sprawie przeciwko J. R., o czyn z art. 190a § 1 k.k., zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 13 grudnia 2022 r., III K 632/20, utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Sosnowcu z dnia 24 sierpnia 2023 r., V Ka 281/23, zostało wznowione w trybie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k. Orzeczeniem następczym wobec wznowienia postępowania było uchylenie obu wyroków wydanych w sprawie i umorzenie postępowania z powodu śmierci oskarżonego.

Zarządzeniem z dnia 28 grudnia 2023 r., na wniosek oskarżycielki posiłkowej, został dla niej wyznaczony pełnomocnik z urzędu w osobie adw. E. M., „do sporządzenia i podpisania apelacji od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 października 2023 r., II AKa 251/23, w sprawie J. R. o wznowienie postępowania z urzędu w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Sosnowcu z dnia 24 sierpnia 2023, V Ka 281/23” (k. 41). W swoim wniosku oskarżycielka posiłkowa wyraźnie wskazała, że chce wnieść apelację na korzyść zmarłego oskarżonego. Konkretnie oskarżycielka posiłkowa wnioskowała o „uniewinnienie oskarżonego, albowiem orzeczenie jest niesłuszne, a zarzucony czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego”.

Adw. E. M. odebrała zarządzenie o wyznaczeniu pełnomocnikiem z urzędu wraz z odpisem wyroku z uzasadnieniem w dniu 2 stycznia 2024 r. (k. 55).

W dniu 16 stycznia 2024 r. (k. 44) pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej złożyła „opinię prawną w sprawie zasadności sporządzenia i podpisania apelacji”, w której stwierdziła, że brak jest podstaw do wniesienia apelacji (k. 42).

Pismem z dnia 22 stycznia 2024 r. adw. E. M. została poinformowana przez Sąd Apelacyjny w Katowicach, że przepis art. 84 § 3 k.p.k. odnosi się wyłącznie do kasacji i wniosku o wznowienie postępowania sądowego, nie ma więc możliwości wydania opinii w odniesieniu do apelacji (k. 45).

W dniu 31 stycznia 2024 r. (k. 51) adw. E. M. wniosła o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji. Jako podstawy wniosku wskazała utrudniony, niejasny kontakt z oskarżycielką posiłkową i brak porozumienia co do zasadności wniesienia apelacji, a także chorobę, co do której pełnomocnik przedłożyła zaświadczenie lekarskie. Do wniosku została załączona apelacja, w której pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego co do rozstrzygnięć o uchyleniu wyroków wydanych w sprawie i umorzeniu postępowania. Skarżąca podniosła dwa zarzuty: „naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., wobec tego, że w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona” oraz „naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 414 § 1 k.p.k., art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. poprzez umorzenie postępowania karnego wobec oskarżonego o czyn z art. 190a § 1 k.k. w związku z jego śmiercią, podczas gdy należało uchylić wyrok Sądu Okręgowego w Sosnowcu z dnia 24 sierpnia 2023 r.,

V Ka 281/23 i zmienić wyrok Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 13 grudnia 2022 r., III K 632/20 i uniewinnić oskarżonego J. R. od czynu określonego treścią art. 190a § 1 k.k.". Skarżąca wniosła o zmianę wyroku zaskarżonej części poprzez uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Sosnowcu z dnia 24 sierpnia 2023 r., V Ka 281/23 i zmianę wyrok Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 13 grudnia 2022 r., III K 632/20 i uniewinnienie oskarżonego J. R.

Postanowieniem z dnia 20 lutego 2024 r., II AKo 251/23, Sąd Apelacyjny w Katowicach odmówił pełnomocnikowi oskarżycielki posiłkowej przywrócenia terminu do złożenia apelacji. W uzasadnieniu wskazano, że nie nastąpiła sytuacja, aby uchybienie terminu nastąpiło z przyczyn niezależnych od pełnomocnika. Sąd wskazał przede wszystkim, że w terminie do wniesienia apelacji pełnomocnik przedłożyła pismo stanowiące opinię o braku podstaw do wniesienia apelacji.

Zażalenia na to postanowienie złożyli: oskarżycielka posiłkowa G. B. i jej pełnomocnik. W osobistym zażaleniu oskarżycielka posiłkowa nie sformułowała konkretnych zarzutów, kwestionując zaskarżone postanowienie i domagając się wyznaczenia innego pełnomocnika z urzędu do wniesienia apelacji.

Pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej zaskarżyła postanowienie o odmowie przywrócenia terminu w całości i zarzuciła „błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę postanowienia, który polega na stwierdzeniu, że pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej nie wykazała żadnych okoliczności, które uniemożliwiły jej dokonanie czynności procesowej w przewidzianym terminie i to z przyczyn od niej niezależnych". Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia przez przywrócenie pełnomocnikowi oskarżycielki posiłkowej terminu do wniesienia apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenia okazały się niezasadne i nie mogły doprowadzić do wzruszenia zaskarżonego postanowienia.

Należy podzielić argumentację Sądu wyrażoną w zaskarżonym postanowieniu, że trudno mówić o istnieniu obiektywnej przeszkody do dokonania czynności procesowej w terminie, w sytuacji, gdy pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej złożyła w terminie do wniesienia apelacji dokument mający stanowić

substytut apelacji – przedłożyła opinię o braku podstaw do wniesienia apelacji. Brak zachowania terminu wynikał zatem wyłącznie z merytorycznej nietrafności czynności (wskazanej przez Sąd Apelacyjny niedopuszczalności przedłożenia opinii o braku podstaw do wniesienia apelacji zamiast apelacji), czego nie można utożsamiać z sytuacją, gdy uchybienie nastąpiło „z przyczyn od strony niezależnych” w rozumieniu art. 126 § 1 k.p.k. Jednocześnie powyższe uchybienie pełnomocnika nie stanowi także podstawy do przywrócenia terminu dla oskarżycielki posiłkowej. Jak bowiem wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, inaczej niż w przypadku uchybienia obrońcy, uchybienie terminowi zawitemu, "które nastąpiło z winy pełnomocnika, nie uzasadnia restytucji terminu, chociażby ten, którego pełnomocnik reprezentuje, nie ponosił żadnej przy tym winy. Pokrzywdzony nie może więc domagać się skutecznie przywrócenia terminu uchybionego z winy jego przedstawiciela, którego zachowanie, przybierające także formę zaniechania, traktowane jest jako czynność samej strony" (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1996 r., II KZ 22/96, OSNKW z 1996 r., z. 9-10, poz. 57; pogląd podzielony następnie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2013 r., I KZP 6/13, OSNKW z 2013 r., z. 11, poz. 93).

Podsumowując, oba zażalenia okazały się niezasadne, toteż zaskarżone postanowienie należało utrzymać w mocy.

Niezależnie od powyższego i już niejako na marginesie rozpoznania zażalenia w granicach zaskarżenia należy podkreślić, że w tej sprawie od początku w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach doszło do nieprawidłowego procedowania. Cały ciąg czynności był błędny i doprowadził do sytuacji, w której jedna niezasadna decyzja pociągała za sobą kolejną. Nieprawidłowe było bowiem już uwzględnienie wniosku oskarżycielki posiłkowej o wyznaczenie jej pełnomocnika z urzędu do sporządzenia apelacji. Zgodnie z art. 425 § 3 k.p.k. odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom (*gravamen*). W tej sprawie oskarżycielka wyraziła wolę zaskarżenia apelacją rozstrzygnięcia umarzającego postępowanie, wydanego jako orzeczenie następcze na skutek wznowienia postępowania karnego z urzędu i uchylenia prawomocnego wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne wobec oskarżonego, który zmarł po wydaniu wyroku Sądu I instancji a przed wydaniem

wyroku przez Sąd odwoławczy. Oskarżycielka posiłkowa chciała zaskarżyć ten wyrok na korzyść oskarżonego, domagając się jego uniewinnienia, co stoi w sprzeczności z wymogami art. 425 § 3 k.p.k., zgodnie z którym odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Oskarżycielka posiłkowa nie była uprawniona do wniesienia apelacji na korzyść zmarłego oskarżonego, albowiem rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego nie godziło w jej interesy i nie naruszało jej praw. Jak słusznie przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, oskarżyciel posiłkowy - z braku *gravamen* - nie ma uprawnienia do zaskarżenia orzeczenia na korzyść oskarżonego (postanowienie z dnia 23 września 2008 r., I KZP 21/08, OSNKW z 2008 r., z. 10, poz. 80). Nie ma wątpliwości, że istnienie *gravamen* należy oceniać przez pryzmat realizowanej w procesie funkcji, którą w przypadku oskarżyciela posiłkowego jest funkcja ścigania. Dlatego też oskarżyciel posiłkowy i oskarżyciel prywatny mogą podejmować tylko czynności procesowe na niekorzyść oskarżonego, realizując bowiem w procesie funkcje ścigania. W rezultacie podmioty te z braku *gravamen* – nie mają uprawnienia do zaskarżenia rozstrzygnięć zawartych w wyroku na korzyść oskarżonego (por. D. Świecki, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II. Art. 425-673*, red. D. Świecki, WKP 2024, wersja dostępna w bazie Lex, komentarz do art. 425 k.p.k., teza 27). Wobec powyższego, skoro oskarżycielka posiłkowa wnioskując o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia apelacji na korzyść zmarłego oskarżonego nie miała uprawnienia do wywiedzenia tego środka odwoławczego, nie należało wyznaczać jej pełnomocnika z urzędu do wniesienia tego środka. Jak zasadnie przyjmuje się w piśmiennictwie, brak *gravamen* odbiera stronie legitymację do wniesienia środka odwoławczego i tym samym środek ten, jako pochodzący od osoby nieuprawnionej, nie powinien zostać przyjęty (D. Świecki, op. cit., teza 24 komentarza do art. 425 k.p.k.).

Z uwagi na powyższe należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[J.J.]

[ał]

